

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Svsii E Societate Iesv Opvscvla Litteraria

Suys, Nicolas

Antverpiae, 1620

VI. Quis stylus præstantiſſimus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69342)

CAPVT VI.

Quis Stylus præstantissimus.

NON peruicaciùs Pompeius olim & Cæsar de Romano imperio velinuadendo vel vindicando ad internecionem decertarunt, quàm eodem tempore, qui que Attici, qui que Asiatici de prouinciarum suarum finibus, aut imperij limitibus linguâ calamo que incruentum quidem bellum non sine puluere tamen & sudore generosissimè instituerunt. Ad eò omnibus hominibus diuersa ingenia in hoc vno conueniunt, vt sui decreti vnumquodque tenacissimum sit. Quod hac nostrâ ætate innumeras doctissimorum hominum factiones in immensum distraxit, vt nemo propè vllius stylum probaret, nisi suum. Præclare Cicero: *In omni re difficillimum est formam, qui χαρακτήρ Græcè dicitur, exponere optimi. quod aliis aliud videtur optimum. Ennio delector, ait quispiam: quod non discedit à communi more verborum. Pacuio inquit alius: omnes apud hunc ornati elaboratiq; sunt versus: multò apud alium negligentius. Fac alium Accio. Varia enim sunt iudicia, vt in Græcis: nec facilis explicatio, quæ forma maximè excellat. In picturis alios horrida, inculta, abdita & opaca; contra alios nitida*

Cicero
in Orat.

*nitida, lata, collustrata delectant. Quid est quod
prescriptum aliquod aut formulam exprimas, cum
in suo genere quodque praestet, & genera sint plura?
Hac ego religione non sum ab hoc conatu depulsus,
existimauiq; in omnibus esse aliquid optimum, et-
iamsilateraleret. Diuinè quidē Orator maximus;
nec potest meliùs. Dabit tamen veniam si eo-
dem campo decurram, sed alijs vestigijs: &
ex ipsius eloquentiæ naturâ atque officio,
quod dicendi genus probatissimum sit, in da-
gauero. Cùm animi sui consulta ad aliorum
cognitionem peruenire cuperent primi mor-
taliū, illud sagacissimè repererunt, vt rerum
notas, & mentis velut simulacra, voces fabri-
carent, quæ inter se coniugatae quam cupe-
rent notitiam in alijs alijsq; mirâ fœcundi-
tate propagarent. Cuius ea vtilitas fuit, vt
quid vellent, inuicem intelligerent; sed iri-
tantis voluntatum dissidijs, non quod vel-
lent, inuicem facerent. Reliquum igitur fuit,
illudq; longè difficillimum ac præstantissi-
mum, rationem aliquam reperire, quâ vnus
alterum in sententiam suam pertraheret.
Hinc eloquentiæ incunabula. Quæ diu inter
fascias & crepundia volutata tandem docen-
do, delectando, mouedo Herculeos iactauit
lacertos, & per omnem terrarum orbem re-
gnum suum extulit, vnica rerum domina, &
animorum regina. Quorsum hæc tam longè
repetita? vt intelligatis neminem sibi elo-
quentem*

quentem esse debere, sed alijs, quos docere, quos delectare, quos cupit mouere. An est igitur quisquam, qui non videat, eum esse præstantissimum oratorem, cui contigit, vt, *cùm auditum sit eum esse dicturum, locus in subsellis occupetur, compleatur tribunal, gratiosi scribe sint in dando & cedendo loco, corona multiplex, iudex erectus: cùm surgit is, qui dicturus sit, significetur à coronâ silentium?* Deinde crebra adfensiones, multa admirationes, risus, cùm velit; cùm velit, fletus: vt qui hæc procul videat, etiamsi quid agatur, nesciat, at placere tamen, & in scena esse Roscium intelligat. Veniat ad sellam iratus reo iudex; sic tamen veniat, vt orationis suauitate delectetur: tendantur insidiæ ferocienti animo: cadat in laqueos, quibus irretitus oratoris arte, quasi agrestis bellua eicuretur. Æstuet Cæsar dum Ciceronem audit pro Ligario perorantem, palleat, tremat, labatur animo, dummodo pacatus abeat, qui venerat iratus. Oratoris nomine indignum censeo, qui non ita velut in acie prælietur, vt aduersarium gradu moueat, & locum cogat deserere: qui iudicem non in triumpho captiuum ducat: qui non in omnium animis dominetur, & humanarum affectionum teneat principatum. Nam quisquis paterfamilias non barbarus, sed ingenuus est, rem omnem exponere vernaculè aut Latinè potest; & non omninò incòditè aut perturbatè digere, dummodo

In Briton
10.

modo mediocri prudentiâ instructus, quin etiam & asserere, & rationibus atque argumentis adstruere, si ingenium non desit & solertia, vsus docet quotidianus, & minùs etiam accurata, minimeque molesta dicendi experientia: inuitum autem & reluctantem ad assentiendum cogere, id demum oratoris est. Sit itaque huius oratio fortis, contorta, lacertosa; interdum tamen occultè, & velut ex insidijs victoriam sibi polliceatur, nō tam ornata, quàm armata insignibus elocutionis. Quam quidem vim in iudicijs præsertim requiro: nec sine nervis tamen, sine succo, sine sanguine deliberationes esse volo; nec sine pompâ & festiuo cultu exornationes. Videat orator, quid vnaquæque causa postulat, quid ætas sua, quid dignitas, quid auditorum mores & indoles. quibus nisi genialiter instruxerit, nauseam sine utilitate, infamiam pro gloria sibi conciliabit. Atqui adeò non inficior medicinam aliquando temperãdam pro ægroti arbitrio, dummodo prosit: atque hanc maximam artem esse interdum superstitiosè artis rationem non habere. Caput est, quod antè dixi, auditori placere, vt persuadeas. Quod cum ita sit, non immeritò Quintilianus lib. 12. diductius; contractius vero Dialogista illud constituit: *cum condicione temporum, ac diuersitate aurium formam quodammodo ac methodum orationis esse mutandam.* Et si quidem
 cura

Quint.
 lib. 12.

et methodum orationis esse mutandam. Et si quidem
 cura

cum illius sæculo hoc nostrum conferre liceat: nec video cur non liceat, cum Senecam, cum Suetonium, cum Tacitum & Plinium, & tot scriptorum optimates ab inferis doctissimorum virorum operâ reuocatos habemus, cum quibus tanquam cum viuentibus suauissimè colloquimur, inter quos familiariter quotidie conuersamur. Si cum illo, inquam, sæculo hoc nostrum conferre liceat, eiusdem Dialogistæ verbis, ex multorum huius æui iudicio id quoque licet dicere: *Facile* ^{In Dia-} ^{logo.} *perferebat prior iste populus, vt imperitus & rudis, imperitissimarum orationum spatia: atque id ipsum laudi dabatur, si dicendo quis diem eximeret. Ita verò longa principiorum preparatio, & narrationis altè repetita series, & multarum diuisionum ostentatio, & mille argumentorum gradus, & quidquid aliud audacissimis Hermagoræ & Apollodori libris præcipitur, in honore erat: & si quis odoratus philosophiam, atque ex eadem locum aliquem suæ orationi insereret, in calum laudibus ferebatur. Nec mirum. Erant enim hæc noua & incognita: & ipsorum quoque paucissimi præcepta Rhetorum, aut Philosophorum placita cognouerant. At hercule peruulgatis iam omnibus; eum vix in cortinâ quisquam adfistat, qui elementis studiorum, etsi non instructus, at certè imbutus sit, nouis & exquisitis eloquentiæ itineribus opus est. per quæ orator fastidium aurium effugiat: vtique apud eos iudices, qui aut vi aut potestate, aut iure & legibus cogno-*

D scunt.

scunt, & nec accipiunt tempora, sed constituunt; nec expectandum habent oratorem; dum illi libeat, de ipso negotio dicere, sed sæpè vltro admonent, atque aliò transgredientem reuocant, & festinare se testantur. Quis nunc ferat oratorem de infirmitate valetudinis sue præstantem? Qualia sunt ferè principia Coruini. Quis quinque in Verrem libros expectauerit? Quis de exceptione & formulâ perpetietur illa immensa volumina, quæ pro M. Tulio, aut A. Cecinnâ legimus? Præcurrit hoc tempore iudex dicentem, & nisi aut cursu argumentorum, aut colore sententiarum, aut nitore & cultu descriptionum inuitatus & corruptus est, auersatur dicentem. Vulgus quoque adsistentium, & affluens & vagus auditor assuevit iam exigere letitiam & pulchritudinem orationis; nec magis perfert in iudicijs tristem & impexam antiquitatem, quàm, si quis in scena Roscij, aut Turpionis Ambiuij exprimere gestus velit. Iam verò iuuenes, & in ipsâ studiorum incude positi, qui profectus sui causâ oratores sectantur, non solum audire, sed etiam referre domum aliquid illustre, & dignum memoriâ volunt. Traduntq; inuicem, ac sæpè in colonias ac prouincias suas scribunt, siue in sensibus aliquis argutâ & breui sententiâ effulsit, siue locus exquisito & poëtico cultu enituit. Exigitur enim iam ab oratore etiam poëticus decor, non Attij aut Pacuuij veterno inquinatus, sed ex Horatij, & Virgilij, & Lucani sacrario prolatus. Horum igitur auribus & iudicijs obtemperans nostrorum oratorum ætas pulchrior & orna-

tior

tior existit. Si hæc à foro ad curiam transfe-
rantur & rostra, aut nostrorum potiùs in tem-
plis & scholis exstructa subsellia, non Afrum
ego Domitium, sed aliquem ex politissimis
Belgarum, & totius Europæ ingenijs disse-
rentem me audiuisse iudicauero. Nisi fortè
plusculum etiam hæc ætas postulet. Quis e-
nim aliquo in pretio & honore inter nostros
versatur hac tempestate, nisi & criticorum
toreumata, & industriè cælata historiarum
emblemata, orationi suæ cum venustate ac
dignitate inferere possit, & omnium penè
scientiarum illustra quædam ornamenta ad-
hibere non negligat: vt rerum & verborum
variâ luce audientium mentes excitentur, &
cum stupore quodam defigantur. Quod e-
quidem tempori tribuendum non nego,
dummodo cum Quintiliano caueant: Ne
crassa toga sit, non serica: ne intonsum caput, non in
gradus atque anulos totum comptum. Cùm in eo, qui
se non ad luxuriam ac libidinem referat, eadem spe-
ciosiora quoque sint quæ honestiora. Dummodo
& hoc obseruent, vt, velut pictura quædam,
quamuis ad omnium admirationem à sum-
mo artifice elaborata umbras suas & recessus
habeat necessum est; sic oratio non eodem
semper cultu incedat, non vbique sese osten-
tet & venditet; sed per interualla auditoris
animum mitiùs feriat, & interdum etiam
quiescere permittat. quò maiori deinde ro-
bore

Quint.

Tusc.
lib. 2.
In Bru-
to.

bore ad audiendum & iudicandum acutiùs sese post quietem recolligat. Conticeant itaque Attici illi toties in* foro irrisi, pastortia illà Ciceronis digni fistulà, * qui cum ad dicendum assurgunt, non modò à coronà (quod est ipsum miserabile) sed etiam ab aduocatis relinquuntur. Et, quoniam soli oratores haberi desiderant, sibi solis in exedris & xystis commententur, & orationis suæ numen pallido squalentiq̃ue vultu luridum venerentur atque adorent. Oratoris ego dictionem attenuari nolo nimia parcimoniâ, & vt sic dicam, ieiunitate. Sit oratio teres, nusquam exesa, nusquam gibbera. Denique, ne bellum rursus moueamus, id vnum pronuncio: modestam & ingenuam vbertatem ac copiam ab oratione, quæ probari vel laudari desiderat, abesse non posse. Eximium illud considera Latinæ par eloquentiæ Antonium & Crassum, aut, si mauis, Hortensium dum iuuenis, Ciceronem tum maximè dum senesceret: adiunge his familiarissimos quondam, & artium consuetudine coniunctissimos Æschinem & Demosthenem, sanos omnes reperies & validos: & qui plus aliquid suscepisse sese fateantur, quàm vt non vitiosè dicerent. Atqui vt cum Atticis litem finiamus: *Ornatè, grauiter & copiosè dicere, aut Atticorum sit; aut ne sit Æschines, neue Demosthenes, Atticus.* Quòd verò Brutus, Callidus,

Cor-

Cornificius, qui rum se oratores Atticos, id est absolutos, appellabant, Ciceronem Asiaticum esse criminantur, sibi ipsis conuicium dicunt. Quis enim adeò ab antiquitate peregrinus, qui se nò malit Ciceronem & Hortensium, quàm Brutum, Callidum, Carinum, Cornificium, quorum oratio velut ex sanguine quâdam tabe, aut phthisi iam pridem emarcuit, imò iam olim emortua est? Itaque, ut finem faciam, illud optimum esse genus styli iudico, quod maximè dicentis mentem ac voluntatem illustret, & ad persuadendum summis pollet viribus: cui alium aliumque vestitum, pro gentium ac ætatum conditione indulgeri quandoque posse fateor; vitium autem nunquam. Illud enim oratori curandum semper fuit,

Populo vt placerent, quas fecisset fabulas.

Neque illud ei fas est, quod Epicuro, qui *Seneca epist. 7.* cum vni ex confortibus studiorum suorum scriberet: Hæc, inquit, ego non multis, sed tibi. Satis enim magnum alter alteri theatrum sumus. Nimis illa paradoxa sunt in hac scholâ: vnus mihi pro populo, & populus pro vno. Satis mihi sunt pauci, satis est vnus, satis est nullus. Nec (vt Ciceronis vtar verbis) *Cicero.* posset idem Demosthenes dicere, quod dixisse Antimachum Clarium poëtam ferunt, qui cum conuocatis auditoribus, legeret eis magnum illud quod nouistis volumen suum, & eum legentem om-

nes præter Platonem reliquissent, Legam, inquit, nihilominus. Plato enim mihi vnus instar est multorum millium. & rectè. Poëma enim reconditum, paucorum approbationem, oratio popularis assensum vulgi debet mouere. At si eundem Platonem vnum auditorem haberet Demosthenes, cum esset relictus à cæteris, verbum facere non posset. Sed cur à me relinquatur, quod paulò antè Cicero, quodque prodesse potest ad hanc rem maximè? Id ipsum est summi oratoris summum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit discipulo sanè frigenti ad populum, *Mihi cane, & Musis.* Ego huic Bruto dicenti, vt solet, apud multitudinem, *Mihi cane & populo, Brute, dixerim.* Hæc Cicero, vbi docet, eundem oratorem doctis probari debere, qui populo probatur. Quod cum ad inuentionem spectet & dispositionem, præsertim tamen ad elocutionem, quæ prima in animum auditoris incurrit, & mentem occupat.

CAPVT VII.

De verbis, quæ prima styli pars, ac primum de antiquis.

HOciam igitur in causâ maneat, eum stylium principatum obtinere, qui maximè aptus instructusque, vt in omnium aut plurimorum